

alapelveit. N. Tóth Anikó érdemeit dicséri, hogy intenzív irodalompedagógusi munkássága hatására több tanítványa is a magyar nyelv és irodalom szakot választotta hivatásául. Jó pedagógusként minden lehetőséget megragad a nevelésre: az egyetemisták körében arra is odafigyel, hogy a jövőbeli tanárokat a tehetséggon-

dozási munkára vagy akár a zsűrizési feladatokra is felkészítse.

Azt hiszem, reménytelen feladat lenne felsorolni N. Tóth Anikó valamennyi tevékenységét. Talán éppen abban rejlik a titka, hogy művész és pedagógus egyszerre: a pedagógiához művészlélekkel, a szépirodalomhoz tanári odafigyeléssel közelít. Személyi-

ségének meghatározó jellegét számos díj bizonyítja. Most mégis fontosnak érzem, hogy a Katedra-díj is felkerül a polcára. Adja Isten, hogy még sokáig tevékenykedjen, és még sok tanárgenerációt nevelhessen ki maga után! Úgy gondolom, méltó helyre kerül a 2013-as Katedra-díj. Szívből gratulálok a szakmai elismeréshez!

Petres Csizmadia Gabriella

„Olvasásmánia és szenvedélyes tanítás” Beszélgetés N. Tóth Anikóval

A 2013-as év Katedra-díjazottjában N. Tóth Anikót köszönhetjük, akinek a neve nem csupán tanári és tanulói körökben ismert, hanem szépirodalmi berkekben is köztiszteletnek örvend. A pedagógus és író N. Tóth Anikót eddigi pályájáról, életének kanyarulatairól faggattuk.

□ **Miért épp a pedagógusi pályát választottad? A pályaválasztás során milyen hatások értek, milyen motivációk dolgoztak benned?**

– Erős családi példát kaptam: szüleim alsó tagozatos pedagógusok, szakmájuknak élő, elhivatott emberek, a nagyövedi alapiskolában dolgoztak több mint negyven évig, első tanítóim is ők voltak. Az iskolaudvarban laktunk, tehát az iskolai életet egészen közletről láttam. Szerettem az iskolaillatot, a napfényes termeket, a krétanyiszorgást, a különleges tintapacákat az itatóson és olykor a füzetemben. Sok tanítóm családtagnak számított, mert tanítás után szívesen betértek hozzánk csevegni, sakkozni. Lakásunkban mindig nagy volt a nyüzsgés, szüleim örömmel fogadtak mindenkit, gyakran segítettek is a kollégáknak apróbb-nagyobb munkahelyi vagy magánéleti gondjaik megoldásában. Gyerekkoromban sokszor játszottam iskolásdit a babáimmal, egy időben viszont orvos akartam lenni, 10-12 évesen betegségek latin nevét memorizáltam. Nagy szerencse, hogy a felső tagozaton is, a zselízi gimnáziumban is volt néhány egészen kiváló tanárom, közülük Zoller Mihálytól és Urbán Györgytől kaptam a legtöbb megerősítést, a legfontosabb útravalót: az irodalom szeretetét, az olvasás mániáját és a szenvedélyes tanítás mintáját.

□ **Milyen meghatározó élmények, emlékek jutnak eszedbe a tanári pályáddal kapcsolatban?**

Az első próbatétel a gyakorló tanítás volt ötödéves egyetemista koromban. A nagy múltú budai József Attila Gimnáziumban két harmadikos osztályt kaptam, és szabad kezet a mód-szerek, sőt a téma megválasztásában is. A „jósokasok” meglehetősen élénk diákok voltak a szó jó értelmében, szorongtam is eleget, megúsom-e elevenen az órákat. Aztán sikerült egymásra hangolódnunk, a kedvező visszajelzések pedig azt sugallták, hogy talán alkalmas vagyok erre a pályára. (Sok-sok évvel később egy kedves diákom jóvoltából részt vehettem egykori gyakorló gimnáziumom névadója születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett emlékünnepeken, amit a Nemzeti Színházban tartottak. Matyó Anett egy József Attila-szavalóverseny előkelő helyeztekként kapott lehetőséget, hogy a Nemzeti nagyszínpadán mondjon verset – ez fontos pillanat volt nekem.) A palásti alapiskola lett az első munkahelyem, a magyar mellé zenét és rajzot is kaptam, sok-sok csillogó tekintetet, lelkes nebulókat, őszinte megnyilatkozásokat. Majd az ipolysági állami alapiskola (ma Pongrácz Lajos Alapiskola) magyar szakosa lettem. Osztályfőnökséggel is megbíztak, ami nagy felelősséget jelentett. Kezdetől tisztában voltam azzal, hogy a tanítás állandó készenlétet igényel: rendszeres készülést – ezt láttam a szüleimnél, akik 20-30 éves gyakorlattal a tarsolyukban sem átalítottak szakfolyóiratokat lapozgatni, újabb és újabb módszereket tanulmányozni, továbbképzésekre járn,

becsülettel felkészülni minden egyes tanítási órára. Igyekeztem úgy vezetni az órákat, hogy a gyerekek jól érezzék magukat, szívesen végezzék el a feladatokat, bátran mondjanak véleményt az olvasmányaikkal kapcsolatban. Az volt a legnagyobb öröm, ha parázs beszélgetést indított egy-egy szöveg, s ha csodálkoztak a diákok, hogy milyen gyorsan kicsöngettek. Négy év alapiskolai tanítás után az ipolysági gimnáziumba kerültem, az embert próbáló mečari időszakban. A nyakunkba ültetett erősen szlovák nemzeti érzelmű és a hatalom szédületében élő igazgató sok akadállyal keserítette a mindennapjainkat, de megvolt ennek a korszaknak a jó oldala is: azzal lázadtunk – tanárok és diákok egyaránt –, hogy csakazértis magasra tettük a mércét, és létünk, identitásunk igazolása érdekében kitűnő eredményeket értünk el. Sorolhatnám kedves emlékeim között a versenyek izgalmát, az osztálykirándulások hangulatát, a színházi élményeket, az alkalmi műsorok jótékony feszültségét, egy-egy fogalmazás, érettségi dolgozat árnyalt mondatait, az olvasónapló-bejegyzések rapszodikus gondolatfutamait. Nagyon örültem, amikor egy-egy gyengébb képességű diákom önmagát meghazudtolva jó eredményt ért el. Megrendítő volt, amikor az egyik alapiskolai osztályban a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek megköny-

nyezték és hosszú hetekig emlegették *A Pál utcai fiúk* zárlatát. Jó érzéssel töltött el, ha érettségi után néhány évvel összefutottam valakivel, aki olvasmányélményeiről is beszámolt, nemcsak sorsa alakulásáról, vagy ha valaki magyar szakra jelentkezett a diákjaim közül, majd diplomaosztás után megállta helyét a katedrán. Voltak persze kudarok is, de azokat is hasznosnak gondolom, hiszen sokat lehetett belőlük tanulni. Egyetemi oktatóként pedig érdekes módon a módszertan-órák jelentik a legtöbb izgalmat és kihívást, igyekszem megosztani a felgyülemlett tapasztalatokat a tanárjelöltekkel. Mindent összevetve: eseményekben igen dús, változatos éveket tudhatok magam mögött, remélem, mindenkori tanítványaim jó szívvel őriznek emlékeikben. Az viszont általában zavarba hoz, ha valaki a példaképeként emleget.

□ **Mi a magyartanítás feladata szerinted?**

Elsősorban a személyiségfejlesztés, az érzelmi intelligencia fejlesztése. Az önértés igényének ébren tartása mellett a másik ember iránti érdeklődő megértés, szolidaritás és tolerancia kialakítása. A világ dolgaival kapcsolatos termékeny kétely és a gondolatok árnyalt megfogalmazása körüli bábázkodás. Mindezt a szépirodalom közegében, költemények, regények, drámák közvetítésével. Mélységek és magasságok bejárása. Olykor áhitattal, olykor játékkal, lehetőség szerint derűvel, sok-sok humorral.

□ **Munkásságod az első pillanattól kezdve magába foglalta a tehetségápolást. Milyen területeket öleltél fel ezen a téren?**

Azt mondják, a tehetség utat tör magának. Ez a kirobbanó tehetségre érvényes, amivel ritkán találkozni. A tanárnak fontos feladata, de talán nem is kötelessége is, hogy észrevegye a szunnyadó vagy titkolt tehetséget, majd meggyőzze a diákot, hogy többletmunkával egészen kimagasló eredményeket érhet el. A magyarszakos-léthez hozzátartoznak a versenyek, melyek keretet adnak a tehetség kibontakoztatásához. A vers- és prózamondás az egyik kedvenc területem. Nyolcéves koromtól rendszeresen jártam szavalóversenyekre, rengeteg tapasztalatot gyűjtöttem, amit felkészítőként kamatoztathatok. Diákjaim szép sikereket értek, érnek el nemcsak regionális, hanem országos és magyarországi versenyeken is. Mindez

nagy öröm, de az utóbbi időben számomra a rákészsülés időszaka, a folyamat fontosabb a végkifejletnél vagy az eredménynél, hiszen közben jókat lehet beszélni, van idő és mód kinyitogatni a lélek ablakait, rá lehet csodálkozni a szövegek rejtett összefüggéseire és szépségére. Indítottam számos alkalommal versenyzőt a Szép Magyar Beszéd versenyen, valamint a helyesírási versenyen. Fogalmazási készségüket diákjaim különböző pályázatokon mérették meg. Ha lehetőség adódott, bekapcsolódtunk műveltségi vetélkedőkbe is, amelyek összehangolt csapatmunkára épültek. Szívügyem a színjátszás is, életem egyik nagy ajándéka, hogy Köteles Judit mellett rendezője, dramaturgia lehetek az ipolysági Csillag-szóró gyermekszínház csoportnak. A nyitrai egyetemen résen kell lenni, hogy észrevegyem a tehetséget, hiszen a diákokkal nem napi, csupán heti rendszerességgel találkozunk. Mire eljutnak az egyetemista korbá, általában összegyűjtenek jónéhány rossz tapasztalatot vagy kudarcot, aminek következtében kiábrándulnak a versenyekből, ezért különféle praktikákat kell bevetni, hogy ismét kedvet kapjanak. Mivel ők a jövő felkészítő tanárai, különösen fontosnak tartom, hogy bekapcsolódjanak versenyzőként vagy akár zsűritagként ebbe a munkába. Alkalmi műsorok készítésébe ugyancsak bevonom a diákokat, hogy megtanulják a fortélyokat, mert az iskolai tevékenységük során ilyesmire is szükségük lesz. Iskolá(ko)n kívül pedig részt vettem a Szlovákiai Magyar Írók Társasága tehetséggondozó programjában is, néhány évig mentorként segítettem a Fiala Írók Körének kezdő vagy ifjú tollforgatóit.

□ **A tanári pályád során kicsi gyerekektől kezdve a felnőttekig, az egyetemistákkal való foglalkozásig is eljutottál. Milyen tapasztalatokat szereztél útközben? Miben térnek el az egyes oktatási szintek?**

Másképp kell megszólítani egy kis-kamaszt, mint egy gimnazistát vagy éppen egyetemistát. Leginkább empátiára van szükség, hogy az ember bele tudjon helyezkedni az éppen rábízott generáció gondolati-érzelmi-hangulati világába. Ami persze folyamatosan változik, éppen ez benne a kihívás. Élmény volt és mindig az, hogy minden osztály és csoport más, még a párhuzamos osztályokban sem lehet ugyanúgy tanítani egy-egy tananyagot. És hát az irodalmi szövegek újra- és újraolvasása különleges élményekkel és

tapasztalatokkal tölt fel. Nagy adag elfogadó szeretet is kell, ami a kölcsönös bizalom alapja. Igyekeztem, igyekszem partnerként kezelni a tanítványaimat, tizenévest-huszonevest egyaránt. Nagy feladatot jelentettek a nehezezen kezelhető, érzelmileg sérült gyerekek, igyekeztem kideríteni, mi lehet viselkedészavaruk hátterében, s próbáltam segíteni őket az egyensúly megteremtésében vagy visszaállításában.

□ **Hogyan éled meg, hogy egyszerre tanár és író is vagy egyben? Milyen többletet hordoz a két tevékenység egybekapcsolása? Hogyan tud a két terület egymásból táplálkozni?**

A tanárság életforma: a tanítás, készsülésen túl folyamatos töprengés, hogyan lehetne hatékonyabban csinálni, változatosabb módszereket alkalmazni, miért reagáltak éppen úgy a diákok aznap egy-egy gondolatra, eseményre. Mindez egész embert igényel, le is köti időm és energiám jelentős részét. Emiatt elég rendszertelenül írok, ami nyilván nem ideális állapot. Egzisztenciámat viszont alapvetően a tanítás biztosítja, ezért igyekszem becsülettel tenni a dolgomat. Nem hiszem, hogy különleges tanári magatartást eredményez az, hogy írok. Az óráimat nem veszélyeztettem, nem rohanok ki a teremből ihletett állapotban, hogy ne felejtsem gondolatot. Nem reklámozom a könyveimet az óráimon. Tanítványaim közül sokan talán nem is tudják, hogy több kötetem is megjelent. Én ezt a két foglalatosságot bizonyos értelemben elválasztom magamban. Huszadik századi és kortárs magyar irodalmat tanítok, amihez elengedhetetlen a szüntelen olvasás, újraolvasás; ez gyakran inspirál és újragondoltatja a saját poétikai eljárásaimat is. Tanítás közben nagyon sok emberrel kerülök közeli kapcsolatba, a sokféle habitus, sors, beszédmód nyilván forrás és téma is, még ha sokszoros áttételen keresztül jut szóhoz egy-egy írásban. Nyomokat, vízjeleket hagy egymásban tehát a két tevékenység, de ezek leginkább belső ügyek, amelyekről furcsán nehéz beszélnem.

Diákjaid, kollégáid, „a” szakma véleménye alapján Te is erős nyomokat hagysz magad után – nem is akármilyeneket: képes vagy a borúból derűt, a rezignáltságból életkedvet varázsolni. A „belső ügyeid” kisugároznak, a környezeted pedig ebben a fényben sütkeznek. A Katedra-díj ebből született. Isten éltesen sokáig, kedves Anikó!